

2. Dolgova N. Essential characteristics of modernization of physical education and sports in the higher education system / Nataliya Dolgova, Pavlo Indyk, Anatoly Malygin // Спортивний вісник Придніпров'я: науково-практичний журнал. – 2018. – № 2. – С. 33–36.
3. Долгова Н. Європейські ініціативи у сфері фізичного виховання та спорту / Наталія Долгова // Спортивний вісник Придніпров'я: науково-практичний журнал. – 2015. – № 2. – С. 55–58.
4. Долгова Н. Сучасні концептуальні підходи до фізичного виховання молоді у зарубіжних дослідженнях / Наталія Долгова // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. пр. – Вінниця : ТОВ «Планер», 2015. – Т. 2, Вип. 19. – С. 580–585.
5. Долгова Н. О. Модернізація фізичного виховання та спорту в університетській освіті Польщі та України: компаративний аналіз : монографія / Н. О. Долгова. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 238 с.
6. Grabowski H. Teoria fizycznej edukacji: (tezy wykładów, pytania pomocnicze i wskazówki bibliograficzne) / Henryk Grabowski. – Warszawa : WSiP, 1999. – 147 s.
7. Krawański A. Ciało i zdrowie człowieka w nowoczesnym systemie wychowania fizycznego / Andrzej Krawański. – Poznań : Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego, 2003. – 393 s.
8. Osiński W. Zarys teorii wychowania fizycznego / Wiesław Osiński. – Wyd. II uzupełnione. – Poznań : AWF w Poznaniu, 2002. – 196 s.
9. Sowiński A. Kultura fizyczna w pracy nad sobą / Andrzej J. Sowiński // Kultura fizyczna w środowisku akademickim w czasie zmiany społecznej. – Szczecin : Wyd. Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2011. – S. 51–62.

Reference

1. Demel M. O trzech wersjach teorii wychowania fizycznego. Próba ujęcia komplementarnego / M. Demel // Wychowanie Fizyczne i Sport. – 1989. – № 2. – S. 3–30.
2. Dolgova N. Essential characteristics of modernization of physical education and sports in the higher education system / Nataliya Dolgova, Pavlo Indyk, Anatoly Malygin // Sportyvnyi visnyk Prydniprovia: nauko-vo-praktychnyi zhurnal. – 2018. – № 2. – S. 33–36.
3. Dolhova N. Yevropeyski initsiatyvy u sferi fizychnoho vykhovannia ta sportu / Nataliia Dolhova // Sportyvnyi visnyk Prydniprovia: nauko-vo-praktychnyi zhurnal. – 2015. – № 2. – S. 55–58.
4. Dolhova N. Suchasni kontseptualni pidkhody do fizychnoho vykhovannia molodi u zarubizhnykh doslidzhenniakh / Nataliia Dolhova // Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii : zb. nauk. pr. – Vinnytsia : TOV «Planer», 2015. – Т. 2, Vyp. 19. – S. 580–585.
5. Dolhova N. O. Modernizatsiia fizychnoho vykhovannia ta sportu v univertsytetskii osviti Polshchi ta Ukrainy: komparativnyi analiz : monohrafiia / N. O. Dolhova. – Sumy : Sums'kyi derzhavnyi univertsytet, 2017. – 238 s.
6. Grabowski H. Teoria fizycznej edukacji: (tezy wykładów, pytania pomocnicze i wskazówki bibliograficzne) / Henryk Grabowski. – Warszawa : WSiP, 1999. – 147 s.
7. Krawański A. Ciało i zdrowie człowieka w nowoczesnym systemie wychowania fizycznego / Andrzej Krawański. – Poznań : Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego, 2003. – 393 s.
8. Osiński W. Zarys teorii wychowania fizycznego / Wiesław Osiński. – Wyd. II uzupełnione. – Poznań : AWF w Poznaniu, 2002. – 196 s.
9. Sowiński A. Kultura fizyczna w pracy nad sobą / Andrzej J. Sowiński // Kultura fizyczna w środowisku akademickim w czasie zmiany społecznej. – Szczecin : Wyd. Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2011. – S. 51–62.

УДК 796.011.3:378

Жамардїй В.О.

кандидат педагогічних наук, викладач

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава

КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ФІТНЕС-ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

У статті розглядається концепція розвитку методичної системи застосування фітнес-технологій в освітньому процесі з фізичного виховання студентів. Визначено, що функціонування методичної системи у значній мірі залежить від мети, завдань, методів, форм, засобів навчання та змісту технологій, котрі використовуються в освітньому процесі з фізичного виховання. З'ясовано, що методична система застосування фітнес-технологій передбачає організацію освітнього процесу з фізичного виховання з урахуванням особистісно-орієнтованого, системного, комплексного, діяльнісного підходів як необхідних умов досягнення поставленої мети. Ідея концепції спрямована на підвищення ефективності фізкультурно-оздоровчих занять шляхом застосування фітнес-технологій за рахунок диференціації та індивідуалізації фізичних навантажень із метою створення комфортних умов під час проведення навчальних занять. Досліджено, що такий підхід спрямований на суттєве підвищення мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до фітнес-технологій, активізує їх рухову активність і сприяє оволодінню уміннями та навичками використання оздоровчих засобів у подальшій життєдіяльності.

Ключові слова: концепція, методична система, студенти, фізичне виховання, фітнес-технології.

Жамардій В.А. Концепція розвитку методическої системи применення фітнес-технологій в освітньому процесі по фізическому вихованню студентів. В статті рассматривається концепція розвитку методическої системи применення фітнес-технологій в освітньому процесі по фізическому вихованню студентів. Определено, что функціонування методическої системи в значительній степені залежить від цілей, задач, методів, форм, засобів навчання і змісту технологій, які використовуються в освітньому процесі по фізическому вихованню. Вияснено, что методическа система применення фітнес-технологій передбачає організацію освітнього процесу по фізическому вихованню з урахуванням особливостей особистісно-орієнтованого, системного, комплексного, діяльнісного підходів як необхідних умов досягнення поставленої цілі. Ідея концепції направлена на підвищення ефективності фізкультурно-оздоровчих занять шляхом применення фітнес-технологій за рахунок диференціації і індивідуалізації фізических навантажень з метою створення комфортних умов в час проведення навчальних занять. Доказано, что такий підхід направлено на суттєве підвищення мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до фітнес-технологій, активізує їх рухову активність і сприяє оволодінню навичками і вміннями використання оздоровчих засобів в подальшій життєдіяльності.

Ключевые слова: концепція, методическа система, студенти, фізическе виховання, фітнес-технології.

Zhamardiy V.O. Concept of development of the methodical system of application of fitness technologies in the educational process of physical education of students. The article deals with the concept of the development of a methodical system of application of fitness technologies in the educational process of physical education of students. It is determined that the functioning of the methodical system depends to a large extent on the goals, tasks, methods, forms, means of learning and the content of technologies used in the educational process of physical education. It was found out that the methodical application of fitness technologies involves the organization of educational process on physical education taking into account personal-oriented, system, complex, activity approaches as necessary conditions for the achievement of the set goal. The newly established methodical application of fitness technologies in the educational process of physical education will contribute to the formation of the motivational and value attitude of the student youth to fitness technologies, raising the educational level, activating the motor activity of students through the creation of a medium in higher educational institutions that will develop interests and motives to active physical exercises, to encourage the formation of a healthy lifestyle. The idea of the concept is aimed at increasing the effectiveness of physical culture and fitness classes through the use of fitness technologies through differentiation and individualization of physical activity in order to create comfortable conditions during conducting training sessions. It was investigated that this approach aims at significantly increasing student's motivational and value attitude towards fitness technologies, activates their motor activity and helps to master the skills and abilities of using health-improving means in further life.

Key words: concept, methodical system, students, physical education, fitness technologies.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Упровадження фітнес-технологій в освітній процес із фізичного виховання студентів має відбуватися на основі нової методичної системи. При цьому методична система застосування фітнес-технологій на заняттях із фізичного виховання студентів має враховувати цілий ряд важливих аспектів, котрі безпосередньо впливають на якість освітнього процесу з фізичного виховання студентів, а саме: наявність мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до фітнес-технологій і фізичного виховання в цілому; рівень рухової активності та бажання студентів вести здоровий спосіб життя; рівень теоретичної, методичної і практичної підготовки студентів із видів рухової активності; якість науково обгрунтованого планування освітнього процесу з фізичного виховання; рівень готовності студентів до подолання труднощів на навчально-виховних заняттях і спортивно-масових заходах; рівень і якість опанування технікою виконання фізичних вправ та оволодіння методикою їх удосконалення; вміння студентів поєднувати індивідуальну та колективну фізкультурно-оздоровчу діяльність; забезпеченість освітнього процесу достатньою кількістю і якістю технічного оснащення і спортивного інвентарю; високий професіоналізм і авторитет викладача фізичного виховання тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, нормативних документів, наукових джерел, сучасного стану розвитку фітнес-технологій свідчить, що теоретико-методичні засади застосування фітнес-технологій на заняттях із фізичного виховання студентів у закладах вищої педагогічної освіти ще не були предметом цілісного наукового дослідження. Крім того, доцільність дослідження обраної проблеми посилюється необхідністю розв'язання суперечностей між: зростаючими вимогами суспільства до фізичного самовдосконалення студентів і сучасним рівнем застосування фітнес-технологій у закладах вищої педагогічної освіти; теоретичним потенціалом сучасного знання щодо розвитку фітнес-технологій і недостатньою розробленістю концептуальних і методико-організаційних питань його реалізації у закладах вищої педагогічної освіти; можливостями впливу фізичного виховання на становлення особистості та недостатнім рівнем досліджуваної проблеми застосування фітнес-технологій на заняттях із фізичного виховання студентів; потребою оволодіння студентами сучасними фітнес-технологіями та науковою невизначеністю шляхів розв'язання цієї проблеми в умовах обмеженості часу, відведеного на фізичне виховання у закладах вищої педагогічної освіти.

Формування мети роботи. Мета статті полягає у розкритті концепції розвитку методичної системи застосування фітнес-технологій в освітньому процесі з фізичного виховання студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функціонування методичної системи застосування фітнес-технологій на заняттях із фізичного виховання студентів у значній мірі залежить від мети, завдань, методів, форм, засобів навчання та змісту технологій, котрі використовуються в освітньому процесі з фізичного виховання. Мета та завдання фітнес-технологій

розробляються викладачем на кожне навчальне заняття та спортивно-оздоровчий захід. Зміст освітнього процесу визначається інтересами й уподобаннями студентів, можливістю матеріально-технічної бази університету та коректується викладачем залежно від рівня фізичної підготовленості та стану здоров'я студентів. Планування навчально-виховних занять із фізичного виховання здійснюється кафедрою фізичного виховання з узгодженням ректорату та деканатів від яких залежить кількість навчальних годин за розкладом, час і місце проведення навчальних, секційних і самостійних занять. Контроль, аналіз і коректування освітнього процесу здійснюється викладачем, завідувачем кафедри фізичного виховання, деканатом, ректоратом і навчальним відділом університету.

Педагогічний процес із фізичного виховання належить до складних систем, специфіка його не обґрунтовується лише особливостями компонентів, а визначається характером зв'язків між ними. Тому, методична система застосування фітнес-технологій передбачає організацію освітнього процесу з фізичного виховання з урахуванням особистісно-орієнтованого, системного, комплексного, діяльнісного підходів як необхідних умов досягнення поставленої мети. Основу особистісно-орієнтованого фізичного виховання становить можливість впливати на етичну й естетичну сфери особистості, внаслідок чого формуються здатність і вміння бачити, сприймати та розуміти прекрасне у спортивних рухах, наслідувати їх у своїх діях і діяльності за рахунок власного фізичного вдосконалення [4, 5, 6, 7]. Особистісно-орієнтаційні функції розглядаються у двох аспектах. Перший аспект припускає сформованість диференціації студентом різних цінностей у міру їх важливості «особисто для себе». Другий передбачає формування морального, світоглядного, етичного й естетичного оцінювання студентом явищ дійсності та знаходження себе в ній. У результаті цього здійснюється соціалізація особистості на основі засвоєння цінностей соціального досвіду, формування активної життєвої позиції [5, 7].

Реалізація системного підходу орієнтується на розкриття цілісності педагогічних об'єктів, виявлення в них різних типів зв'язків і зведення їх в єдину теоретичну модель [9, с. 26]. Н.В. Кузьміна трактує педагогічну систему як взаємозв'язок структурних і функціональних компонентів, що підпорядковані цілям виховання, освіти та навчання [2, с. 11]. Системний підхід до збереження здоров'я студентів дозволяє розглядати фітнес-технології як один із чинників здорового способу життя, покращання індивідуального здоров'я, основу процесу самовдосконалення та самореалізації особистості.

Комплексний підхід до вивчення функціонування методичної системи застосування фітнес-технологій в освітньому процесі з фізичного виховання потребує глибокого та всестороннього вивчення мети функціонування методичної системи в освітньому процесі з фізичного виховання в закладах вищої освіти та сукупності ієрархічно пов'язаних компонентів, що утворюють єдину цілісну структуру, орієнтовану на досягнення цілей і завдань фізичного виховання.

Діяльнісний підхід до організації ефективного фізичного виховання студентів, у нашому випадку впровадження фітнес-технологій, забезпечує фізична готовність випускників закладів освіти до продуктивної праці й активної життєдіяльності, яку складають: 1) теоретична, методична та практична підготовка, що базується на підставі навчальних і позанавчальних занять, спортивним тренуванням, фізичною реабілітацією, фізичними вправами в режимі дня; 2) дидактичне наповнення, яке передбачає переважно використання засобів і методів фізкультурно-оздоровчої освіти та традиційно популярних серед студентів систем фізичних вправ; 3) використання соціально дієвого комплексу методів мотивації студентів до занять фізичним вихованням: семестрового заліку, відбору для престижної роботи з урахуванням рівня фізичної підготовленості, пропаганди фізичного вдосконалення, регулярної діагностики фізичного стану, щорічного державного тестування фізичної підготовленості, поточної та підсумкової атестації після закінчення закладів вищої освіти [1].

Методологічною основою методичної системи застосування фітнес-технологій є теорія діяльності, в якій особистість студента розглядається у контексті функціонування навчальної і фізкультурно-оздоровчої діяльності. Визначальною є зовнішня, предметна, практична діяльність, від якої залежать усі види внутрішньої психічної діяльності особистості. Будь-яка діяльність має такі складові: потреби – мотиви – цілі – умови досягнення цілей і засоби їх досягнення – дії – операції [3]. Методологія у широкому значенні цього слова, є вченням про структуру, логічну організацію, методи та засоби діяльності. У такому розумінні методологія є необхідним компонентом будь-якої діяльності, оскільки остання стає предметом усвідомлення, навчання і раціоналізації [11, с. 31]. При цьому теорія навчальної діяльності є методологічною основою концепції методичної системи застосування фітнес-технологій в освітньому процесі з фізичного виховання. У зміст навчальної діяльності входять теоретичні відомості, оволодіння якими розвиває у студентів свідомість й мислення, які в подальшому забезпечують здійснення практичної діяльності. Виходячи з вищевикладеного можна констатувати, що концепція методичної системи застосування фітнес-технологій в освітньому процесі з фізичного виховання відображає взаємозв'язки зі знаннями анатомії, фізіології, педагогіки, психології, валеології, гігієни та потребує інноваційної авторської ідеї щодо створення і функціонування методичної системи застосування фітнес-технологій.

Концепція потребує методологічного проектування методичної системи застосування фітнес-технологій на основі діяльнісного й особистісно-орієнтованого та системного підходів, визначення принципів, педагогічних умов ефективного функціонування методичної системи, особливостей реалізації її в умовах освітнього процесу з фізичного виховання тощо. Відповідно до цього стратегічним напрямком розвитку методичної системи застосування фітнес-технологій виступає перш за все особистісно-орієнтоване навчання, під час якого студент методично перебуває у центрі уваги викладача. У науково-педагогічній літературі навчання трактується як інтегральна характеристика особистості, що відображає здатність студента до засвоєння навчальної діяльності, тобто індивідуальний показник швидкості та якості опанування знань, умінь і навичок у навчальному процесі [12 с. 208]. У фізичному вихованні методологічною основою теорії навчання рухових дій є закономірності та положення таких наук, як дидактика, теорія діяльності і теорія управління опануванням знань, формування дій і понять, теорія побудови й управління рухів, фізіологія активності, принципи системного підходу [10, с. 151].

Методика навчання застосуванню фітнес-технологій реалізується через процес фізичного виховання, який спрямований на формування рухових дій «як послідовний перехід від знань та уявлень про дії до вміння виконувати їх, а

потім від уміння до навички» [10, с. 151]. При цьому освітній процес із фізичного виховання має здійснюватися з опорою на практичний досвід, теоретико-понятійні й операційні компоненти досягнення поставлених завдань. Важливу роль у цьому процесі займає особистісна позиція студентів і викладача, що дозволяє розв'язати проблеми створення нової методичної системи застосування фітнес-технологій. Процес навчання фітнес-технологій здійснюється з урахуванням дидактичних принципів (свідомості, активності, наочності, доступності, індивідуалізації, систематичності, послідовності, міцності навчання тощо) як основоположних закономірностей навчання, які складають методичний базис педагогічного процесу.

Тому, освітній процес застосування фітнес-технологій має сформувати у студентів систему знань, умінь, навичок, організаторських здібностей, вибудовувати індивідуальну стратегію фізкультурно-оздоровчої діяльності, мотиваційно-ціннісне ставлення до здорового способу життя, вміння використовувати фітнес-технології для рекреації і реабілітації фізичного стану тощо. Навчання фітнес-технологій пов'язане з проектуванням та оптимальною побудовою і реалізацією освітнього процесу з урахуванням досягнення оздоровчих цілей. Це твердження є ключовим, оскільки саме у визначенні найбільш раціональних способів гарантованого досягнення поставлених цілей полягає основний задум технологізації освітнього процесу. Таким чином, технологічний підхід до навчання застосуванню фітнес-технологій передбачає проектування освітнього процесу з метою гарантованого досягнення дидактичних цілей, які впливають із вихідних установок (соціальне замовлення, освітні орієнтири, мета та зміст навчання) [8]. При цьому технологія навчання має створити умови для функціонування методичної системи застосування фітнес-технологій, визначити способи її проектування та реалізації в освітньому процесі. Авторська концепція стверджує, що новостворена методична система застосування фітнес-технологій в освітньому процесі з фізичного виховання сприятиме формуванню мотиваційно-ціннісного ставлення студентської молоді до фітнес-технологій, підвищенню освітнього рівня, активізації рухової активності студентів за рахунок створення у закладах вищої педагогічної освіти середовища, яке буде розвивати інтереси та мотиви до активних занять фізичними вправами, спонукати до формування здорового способу життя. Ідея концепції спрямована на підвищення ефективності фізкультурно-оздоровчих занять шляхом застосування фітнес-технологій за рахунок диференціації та індивідуалізації фізичних навантажень з метою створення комфортних умов на навчальних заняттях. Такий підхід спрямований на суттєве підвищення мотиваційно-ціннісного ставлення до фітнес-технологій, активізує рухову активність та сприяє оволодінню умінь та навичками використання оздоровчих засобів у подальшій життєдіяльності.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Розроблена концепція методичної системи застосування фітнес-технологій у процесі фізичного виховання студентів має бути сформована за компонентним принципом і включати мотиваційно-цільовий, організаційно-змістовий, процесуально-діяльнісний і діагностичний компоненти; методи, форми та засоби методичної системи можуть включати традиційні й інноваційні фітнес-технології; проектування методичної системи має відбуватися на основі інтеграції інноваційного, особистісно-орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, диференційованого підходів, які всебічно формують особистість студента. Перспективи подальших розвідок у даному напрямі полягають у розробці моделі методичної системи застосування фітнес-технологій в освітньому процесі з фізичного виховання студентів і визначенні її структурних компонентів.

Література

1. Домашенко А. В. Організаційно-педагогічні засади системи фізичного виховання студентської молоді України : дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту зі спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». – Київ, 2003. – 269 с.
2. Кузьмина Н. В. Способности, одаренность, талант учителя : в помощь лектору. – Ленинград, Знание, 1985. – 35 с.
3. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. – Москва, Политиздат, 1975. – 304 с.
4. Лубышева Л. И., Грузных Г. М. Теоретико-методологическое обоснование физического воспитания студентов // Теория и практика физической культуры. – 1991. – № 6. – С. 56–58.
5. Лубышева Л. И. Концепция физкультурного воспитания : методология развития и технология реализации // Физическая культура : воспитание, образование, тренировка. – 1996. – № 1. – С. 5–11.
6. Лубышева Л. И. Концепция формирования физической культуры человека. – Москва, ГЦОЛИФК, 1992. – 120 с.
7. Лубышева Л. И. Современный ценностный потенциал физической культуры и спорта и пути его освоения обществом и личностью // Теория и практика физической культуры. – 1997. – № 6. – С. 10–15.
8. Микула О. Н. Проектирование личностно-ориентированной технологии обучения студентов в условиях информатизации образовательного процесса вуза : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 «Теория и методика профессионального обучения». – Ставрополь, 2006. – 188 с.
9. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навчальний посібник. – Київ, Вища школа, 2005. – 240 с.
10. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання : підручник для студ. вузів фіз. вихов. і спорту. Т. 1. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. Київ, Олімпійська література, 2008. – 392 с.
11. Юдин Э. Г. Системный подход и принципы деятельности. Методологические проблемы современной науки. – Москва, Наука, 1978. – 392 с.
12. Якса Н. В. Основы педагогических знаний : навчальний посібник. – Київ, Знання, 2007. – 358 с.

Reference

1. Domashenko A. V. (2003). "Organizational-pedagogical principles of the system of physical education of student's youth of Ukraine: diss. ... candidate sciences of phys. upbringing and sports specials. 24.00.02 "Physical culture, physical education of different groups of the population". Kyiv, 269 p.

2. Kuzmina N. V. (1985). "Abilities, talent, talent of a teacher : to help the lecturer". Leningrad, Knowledge, 35 p.
3. Leontyev A. N. (1975). "Activity. Consciousness. Personality". Moscow, Politizdat, 304 p.
4. Lubysheva L. I., Gruznyi G. M. (1991). "Theoretical and methodological substantiation of students' physical education // Theory and practice of physical culture". 1991. № 6. P. 56–58.
5. Lubysheva L. I. (1996). "The concept of physical education : development methodology and technology implementation // Physical culture : education, education, training". 1996. № 1. P. 5–11.
6. Lubysheva L. I. (1992). "The concept of the formation of human physical culture". Moscow, GTSOLIFK, 120 p.
7. Lubysheva L. I. (1997). "Modern value potential of physical culture and sports and the ways of its development by society and person // Theory and practice of physical culture". 1997. № 6. P. 10–15.
8. Mikula O. N. (2006). "Designing a student-centered technology-based training for students in the context of informatization of the educational process of a university ... cand. ped. Sciences : 13.00.08 "Theory and a vocational training technique". Stavropol, 2006. 188 p.
9. Slyepkan Z. I. (2005). "Scientific principles of pedagogical process in high school : a manual". Kyiv, Higher school, 2005. 240 p.
10. Krusevich T. Yu. (2008). "Theory and methods of physical education : a textbook for the stud. high school physical edu and sports. T. 1. General principles of the theory and methods of physical education". Kiev, Olympic literature, 392 p.
11. Yudin E. G. (1978). "System approach and principles of activity. Methodological problems of modern science". Moscow, Science, 392 p.
12. Yaksa N. V. (2007). "Fundamentals of pedagogical knowledge : a manual". Kyiv, Knowledge, 358 p.

Задорожна О. Р., Палатний А. Л., Бондаренко О. В., Пітин М. П.

СТАВЛЕННЯ ФАХІВЦІВ З ВІЛЬНОЇ БОРОТЬБИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ БАГАТОРІЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ СПОРТСМЕНІВ

Стаття присвячена ставленню експертів-фахівців з вільної боротьби до окремих реалізаційних положень тактичної підготовки на різних етапах багаторічного удосконалення спортсменів. Актуальність роботи зумовлена наявністю різних підходів до тактичної підготовки у спортивних єдиноборствах, відсутністю її цілісного розгляду та належного науково-методичного обґрунтування у нормативно-правових документах.

У дослідженні були використані методи: теоретичний аналіз, документальний, узагальнення даних літератури та мережі Інтернет, експертне оцінювання та математичної статистики.

Виявлено, що у науково-методичній літературі та нормативно-правових документах, присвячених тактичній підготовці у спортивних єдиноборствах, наявні різні підходи до її реалізації, а також диспропорція уваги дослідників щодо різних складових тактичної підготовленості спортсменів. Перевагу надано розробці та експериментальній перевірці засобів та методів тактичної підготовки у поєднанні з технічною. Водночас тактичне мислення, тактичні знання та способи оцінювання тактичної підготовленості спортсменів висвітлені фрагментарно.

У статті з'ясовано ставлення фахівців з вільної боротьби до реалізації тактичної підготовки на різних етапах багаторічного удосконалення спортсменів. Встановлено, що фахівці з вільної боротьби здебільшого одностайні в оцінюванні таких положень: напрями тактичної підготовки спортсменів (коефіцієнт конкордації становив 0,51-0,74); словесні методи тактичної підготовки (0,53); наочні методи тактичної підготовки (0,67-0,89); наочні засоби тактичної підготовки (0,54); практичні методи тактичної підготовки (0,51-0,62). Найбільш суперечливим було ставлення експертів-фахівців з вільної боротьби до змістового наповнення розділів, які є основою для формування тактичних знань спортсменів, а також до засобів та методів оцінювання тактичної підготовленості спортсменів на різних етапах багаторічного удосконалення.

Ключові слова: спортивні єдиноборства, тактична підготовка, спортивна майстерність, реалізаційні положення, інформація, засоби, методи, контроль.

Zadorozhna O., Palatnyy A., Bondarenko O., Pityn M. Attitude of experts in wrestling freestyle to implementation of tactical training at different stages of athletes' long-term development. *The article is devoted to the attitude of experts of wrestling freestyle to particular implementation provisions of tactical training at various stages of long-term development of athletes in martial arts. The urgency of the work is due to the availability of different approaches to tactical training in sports, the lack of its holistic consideration and proper scientific and methodological substantiation in normative legal documents.*

There were used such methods as the theoretical analysis, documentary, generalization of literature data and the Internet, expert evaluation and mathematical statistics.

It was revealed that in scientific and methodical literature and legal documents devoted to tactical training in sports martial arts, there are various approaches to its realization, as well as disproportionate attention of researchers regarding various components of tactical preparedness of athletes. Advantage is given to the development and experimental testing of tactical training means and methods in conjunction with technical. At the same time, tactical thinking, tactical knowledge and methods of assessing the tactical preparedness of athletes are highlighted fragmentarily.

The article clarifies the attitude of specialists in wrestling freestyle to the implementation of tactical training at various stages of long-term development of athletes. It has been established that specialists in wrestling freestyle are mostly unanimous in